

מתווה למיגור העגונות וסרבנות הגט בישראל

לקראת מערכת גירושין מודרנית: אימוץ סטנדרטים אזרחיים בדין האישי

בעיית העגונות נוגעת לכל הציבור היהודי בארץ. לפי החוק במדינת ישראל, יהודים יכולים להתגרש אך ורק בבית הדין הרבני, וזאת גם אם התחתנו בנישואין אזרחיים בחו"ל. אף שעגונות יכולה לפגוע בנשים ובגברים כאחד, עבור נשים הבעיה קשה יותר, שכן בניגוד לגבר שיכול לקבל היתר מאה רבנים לנישואין וילדיו מקשר חדש זה יהיו כשרים - אישה עגונה אינה יכולה להתחתן מחדש; אם תיכנס לקשר חדש היא תיחשב לנואפת, וילדים שייוולדו לה מקשר זה ייחשבו ממזרים ותישלל מהם הזכות להינשא בישראל.

כל אישה יהודייה נשואה עלולה למצוא את עצמה ביום מן הימים כבולה לנישואין בניגוד לרצונה, וללא יכולת להמשיך בחייה, לכן מלכתחילה, היא נמצאת בעמדה מוחלשת ומאוימת. בעיית העגונות נובעת מההלכה אך היא גם בעיה אזרחית המחייבת פתרון ממלכתי. ארגון 'מבוי סתום', שמזה שלושים שנה פועל בתחום וסייע בעשור האחרון ליותר מ-4000 עגונות להשתחרר מכבלי נישואיהן, פורש **במסמך שלפניכם פתרון ממסדי כולל לבעיית העגונות, באמצעות כלים הלכתיים ותוך שמירה על סטנדרט אזרחי.** המתווה מבוסס על עשרות שנות עבודה משותפת של ארגונים רבים, בראשם חברי 'קואליציית עיקר', הפועלים ללא לאות לתקן את המערכת ואת התמודדותה עם העגונות.

הבעיה והיקפה

"הדיינים ניסו לשכנע אותי לשלום בית, אף שסיפרתי להם על האלימות" (א"ב, נאבקה ארבע שנים לקבלת גט); "הוא נעלם. לא הגיע לדיינים, ובלעדיו הדיינים היו מתבטלים. לאחר שנה בערך הדיינים פשוט סגרו לי את התיק" (ת"ג, נאבקה שש שנים לקבלת גט); "בעלי אמר שהוא מוכן לתת את הגט, רק אם יבוטלו הוצאות משפט ומזונות האישה שנפסקו לטובתי, בסך מאה אלף ש"ח" (ד"מ, נאבקה שבע שנים לקבלת גט).

לפי ההלכה, גירושין תלויים ברצונם של שני בני הזוג.
כאשר צד אחד מעוניין להתגרש והצד השני מסרב לכך או חסר יכולת לתת גט מרצונו (למשל במצב של קומה) - יש עגונות.

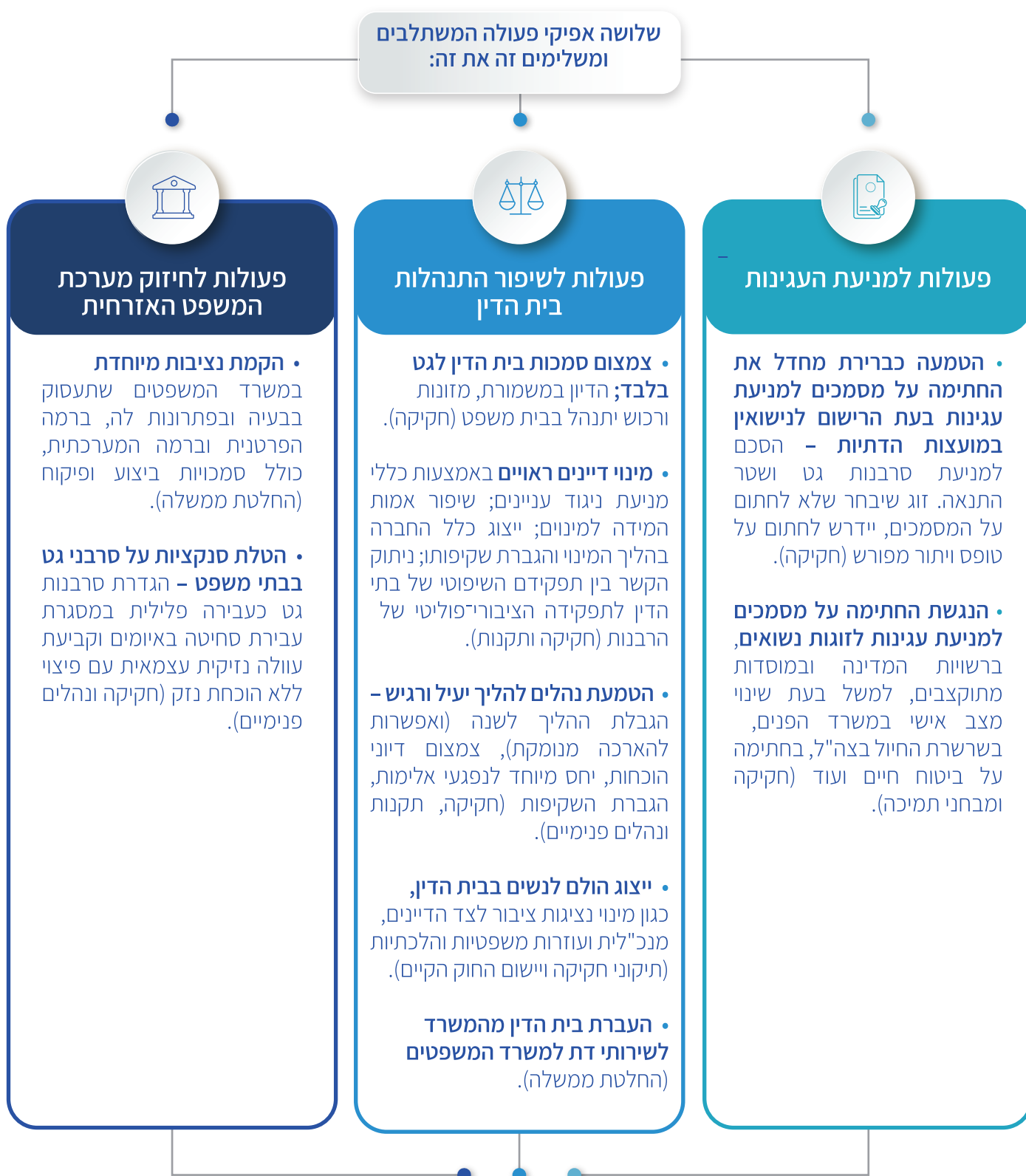
אף שההלכה והחוק מספקים כלים מגוונים לפתרון הבעיה ולמניעתה, רוב הדיינים בבתי הדין מתנגדים לפתרונות שיכולים למנוע עגונות מלכתחילה, נכנעים לסחבת מצד סרבני גט, ואף מעודדים את סחיטת המסורבת כתנאי למתן גט. למעשה, במדינת ישראל, לא רק שכל האזרחים מחויבים להינשא ולהתגרש לפי הדין הדתי, אלא שגם הדין הדתי מיושם באופן מחמיר שלא לצורך.

לפי נתוני הלמ"ס לשנת 2016, כשליש מהזוגות היהודיים בארץ מתגרשים. מאז 2010 התגרשו בבתי הדין יותר מ-150,000 זוגות. אף כי בתי הדין אינם מספקים נתונים אמינים על תופעת העגונות, המספרים הקיימים מדאיגים. לפי המכון הישראלי לדמוקרטיה, נכון לשנת 2022, 25% מתביעות הגירושין שנפתחו מאז 2010 בידי צד אחד (בניגוד לתיקים שנפתחו בהסכמה על ידי שני בני הזוג) - כ-18,000 תיקים - לא הגיעו לידי גירושין. גם אם חלק מהזוגות חזרו בהם מרצונם להתגרש, ככל הנראה, חלק ניכר מהם זנח את התביעה בשל חוסר יכולת להתמודד עם סירוב הצד השני לגט. מבין התיקים שכן הסתיימו בגט, 10% מההליכים נמשכו מעל שנתיים. משמעות הדבר היא שבמדינת ישראל הדמוקרטית, **אלפי נשים ואנשים נאבקים על זכותם להשתחרר מנישואין לא רצויים.**

העגונות פוגעת בזכויות יסוד: הזכות לחירות אישית, הזכות להקים משפחה, שוויון בין המינים וחופש הדת. העגונות גם גורמת למורכבות מיותרת של דיני המשפחה הישראליים, שכן במקרים רבים נוצר פער בין המעמד האישי הרשום לבין מצבה האמיתי של הזוגיות. לבסוף, העגונות יוצרת אתגרים הלכתיים ועלולה להוביל לממזרות ולריבוי פסולי חיתון.

מתווה למיגור העגינות בישראל

העקרונות המובילים: חתירה לפתרון מוחלט של הבעיה (אפס עגונות), עבור נשים וגברים, בכלים משפטיים והלכתיים; מחויבות לסטנדרטים אזרחיים וכפיפות לנורמות של מנהל תקין ושקיפות.

המתווה מציע פתרון מקיף, מאוזן וישים לבעיית העגינות, תוך מחויבות למסורת היהודית ולזכויות יסוד. הפעולות השונות משלימות זו את זו, אך הן אינן תלויות זו בזו. אימוץ המתווה על חלקיו השונים יביא לשינוי היסטורי במערכת הגירושין בישראל ויתקן עוול של שנים.